

Den här artikeln är en sammanfattning av Treasa Dunworths artikel som är publicerad i rapporten "I skuggan av makten", framtagen av Svenska Läkare mot Kärnvapen och Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF.

SAMMANFATTNING AV: MEMORANDUM ON THE TREATY ON THE PROHIBITION OF NUCLEAR WEAPONS

Maj 2018

■ **Treasa Dunworth**

- Associate Professor
- Faculty of Law
- University of Auckland

Sammanfattning gjord av Jan Larsson, jan.larsson@slmk.org

I denna artikel ger författaren rättsliga synpunkter på relationen mellan de tre viktigaste avtalen om kärnvapenedrustning och icke-spridning: konventionen om förbud mot kärnvapen (TPNW), icke-spridningsavtalet (NPT) och det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT). Trots att det handlar om separata och från varandra oberoende avtal, utgör de viktiga delar i den sammanhängande mosaik som kan kallas den globala kärnvapenlagen, "the nuclear weapons law".

Huvudsyftet med NPT, som trädde i kraft 1970, är att förhindra spridning av kärnvapen, medan CTBT från 1996 handlar om att genom förbud mot provsprängningar försvåra utveckling av kärnvapen. TPNW är det nyaste av de tre avtalen – och det mest ambitiösa, med mål att skapa ett rättsligt bindande förbud mot kärnvapen.

TPNW: relation till NPT och CTBT

Fröet till TPNW återfinns i icke-spridningsavtalets artikel 6, som handlar om att alla stater som är parter

i NPT ska arbeta för kärnvapenedrustning, bland annat genom att delta i seriösa förhandlingar om ett avtal om fullständig kärnvapenedrustning under strikt internationell kontroll.

Konventionen om ett förbud mot kärnvapen är ett första steg mot avveckling av alla kärnvapen och dess artikel 4 beskriver hur kärnvapenstaterna kan verka för kärnvapenedrustning. På så sätt är TPNW en partiell implementering av NPT:s artikel 6.

CTBT och NPT har samexisterat i tjugo år utan att detta lett till avtalens upplösning. Att två eller tre internationella avtal inom samma område existerar samtidigt är ingen ovanlighet. Enligt internationell traktaträtt (Wienkonventionen från 1969) gäller i sådana situationer att om avtalen har olika parter, kan ett senare avtal inte upplösa eller försvaga redan existerande

TPNW kommer inte att leda till att vare sig NPT eller CTBT upplöses eller försvagas. Relationen mellan TPNW och redan existerande avtal om kärnvapen diskuterades ingående under FN-förhandlingar-

na om förbudskonventionen. Enligt internationell traktaträtt kan inte ett nytt avtal som TPNW negativt påverka eller upplösa redan existerande avtalsrelationer mellan stater, om inte de statsparter som ingår i de aktuella avtalen är identiska. Det innebär att om denna fråga inte hade behandlats specifikt inom TPNW, hade läget varit att denna konvention inte ändrar de juridiska förpliktelser statsparterna har inom NPT eller CTBT.

Emellertid, på grund av frågans stora betydelse, var de förhandlande staterna överens om att den borde behandlas i avtalstexten. Resultatet blev artikel 18 i TPNW, med rubriken "Förhållande till andra överenskommelser". Texten där lyder, i svensk översättning: "genomförandet av denna konvention ska inte påverka förpliktelser som statsparterna åtagit sig avseende befintliga internationella överenskommelser, i vilka de är parter, där dessa förpliktelser är förenliga med konventionen".

Oenighet om TPNW:s artikel 18

De sista orden i artikel 18, "där dessa förpliktelser är förenliga med konventionen" var föremål för diskussion under förhandlingarna och flera stater (inklusive Sverige) hade föredragit en text utan dem. Bakom detta ställningstagande fanns en oro för att TPNW skulle underminera icke-spridningsavtalet, att TPNW skulle uppfattas stå över NPT. För att förstå denna oro måste man påminna sig om en grundläggande skillnad i synen på NPT mellan de fem etablerade kärnvapenstaterna och NPT:s övriga parter, icke kärnvapenstaterna. Denna skillnad utvecklas i det stycke som följer.

Huvudsyftet med NPT var att inga stater utöver de fem som redan förfogade över kärnvapen när avtalet slöts skulle skaffa sig kärnvapen. Målet var icke-spridning och länderna utan kärnvapen avsvor sig möjligheten att skaffa dem. I gengäld lovade kärnvapenstaterna (och alla övriga stater) att arbeta för kärnvapenedrustning.

Obalans i icke-spridningsavtalet

Den obalans som är inbyggd i icke-spridningsavtalet och som accentuerats av att kärnvapenstaterna ibland hävdade att de enligt NPT har rätt att inneha kärnvapen, har med åren skapat en allt större frustration bland den stora majoritet av NPT-länder (idag 185) som inte har kärnvapen. Rörelsen för att förhandla fram en konvention som förbjuder kärnvapen har drivits av en önskan att eliminera denna obalans, vilket ligger bakom den formulering av artikel 18 i TPNW som blev den slutgiltiga. Man ville försäkra sig om att ingen skulle kunna tolka TPNW så att konventionen skulle ge rätt åt de fem kärnvapenstaterna att på obestämd tid framöver inneha kärnvapen.

Ingen risk att NPT:s betydelse minskar

Enligt författaren, juristen Treasa Dunworth, innebär artikel 18 i dess slutgiltiga formulering ingen risk för att icke-spridningsavtalets betydelse minskar. För det första kan hela avtalstexten i TPNW ses som ett försök att förverkliga målen i NPT, vilket framgår av den förberedande texten (*the preamble*) till TPNW. För det andra baseras formuleringen i slutet av TPNW:s artikel 18 på en skrivning i det internationella vapenhandelsavtalet (Arms Trade Treaty - ATT), artikel 26. Syftet med denna skrivning var att säkerställa att avtalet inte skulle undermineras av andra avtal som styr handel med konventionella vapen. På liknande sätt säkerställer artikel 18 i TPNW att avtalets absoluta förbud mot att inneha kärnvapen inte kan omtolkas så att avsaknaden av förbud i NPT för vissa stater att inneha kärnvapen skulle kunna innebära en inskränkning av TPNW:s förbud mot kärnvapeninnehav.

I korthet:

1. Förbudskonventionen (TPNW), icke-spridningsavtalet (NPT) och det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT) utgör de viktigaste delarna av det som kan kallas "den globala kärnvapenlagen".

2. Internationell traktaträtt innebär att om det finns två eller flera avtal inom samma område, gäller att ett senare avtal inte förändrar ett redan existerande avtal (utom i det fallet att båda avtalens parter är identiska).

3. Enligt NPT:s stadgar får avtalets icke-kärnvapenstater inte skaffa sig kärnvapen, medan något förbud mot innehav av kärnvapen inte finns för de fem etablerade kärnvapenstaterna. Däremot krävs av dem att delta i seriösa förhandlingar om ett avtal om fullständig kärnvapenedrustning.

4. Om någon av de fem etablerade kärnvapenstaterna ansluter sig till TPNW, kan denna stat enligt artikel 18 i konventionen inte hävda sin rätt att inneha kärnvapen genom att hänvisa till NPT.